

Till riksdagens social- och hälsovårdsutskott

Ärende: Utlåtande av SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder till riksdagens social- och hälsovårdsutskott om **RP 16/2018 rd** Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om kundens valfrihet inom social- och hälsovården och till vissa lagar som har samband med den

Hänvisning: Utskottets hörande av sakkunniga 16.5.2018 samt begäran om skriftligt utlåtande

Allmänt

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder är en samarbetsorganisation inom funktionshinderområdet i Svenskfinland. Våra medlemsorganisationer är: Finlands Svenska Handikappförbund, Finlandssvenska Synskadade, FDUV, Psykosociala förbundet samt Svenska hörsselförbundet.

Enligt WHO beräknar man att omkring 15% av den totala befolkningen har någon form av funktionsnedsättning. Om man dessutom beaktar personer med långvarig psykisk ohälsa finns det ca 45 000 personer som behöver någon form av service för personer med funktionsnedsättning på svenska i Finland.

De allmänna har skyldighet att säkerställa jämlik tillgång till social- och hälsovårdstjänster för alla. Finland har förbundit sig till FN:s konvention för personer med funktionsnedsättning och dessa rättigheter ska genomgående beaktas i lagstiftningen.

SAMS KOMMENTARER OM PERSONLIG BUDGET

Vi stöder ibruktagandet av personlig budget och anser att det är bra att gå mot ett system där personer får bestämma och välja vilka tjänster som används samt hur dessa ordnas. Att utgå från individuella behov och att respektera individens självbestämmanderätt är grundläggande principer som ska genomsyra tjänster och service inom social och hälsovården och således även den personliga budgeteringen. Orosfrågor finns. Bland annat saknaden av ICT-lösningar,

tidtabellen och tillämpningen av lagen väcker oro. Nedan ytterligare några specificerade kommentarer om den personliga budgeten.

Personer som är berättigade till personlig budget (§27)

Enligt regeringens proposition kan personlig budget användas för sådana kunder som har ett kontinuerligt och omfattande behov av hjälp, stöd eller vård och omsorg och som antingen själva eller med stöd kan planera och välja sina tjänster.

SAMS konstaterar att det i propositionens motiveringar inte tillräckligt har beskrivits vad beslutsfattande med stöd betyder. Det har inte heller definierats hur stödet skall fås då det gäller annat än tolkning av språk. Att få stöd i beslutsfattande är en process som kan innehålla alternativa kommunikationsmetoder. I FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning innefattar kommunikation bland annat språk, textning, punktskrift, taktil kommunikation, storstil, tillgängliga multimedier, kompletterande och alternativa former, medel och format för kommunikation baserade på textstöd, uppläst text, lättläst språk och mänskligt tal, samt tillgänglig informations- och kommunikationsteknik

SAMS anser att motiveringarna till §27 angående beslutsfattande med stöd bör klargöras.

Tjänster som produceras enligt en personlig budget (§28)

Enligt propositionen är det inte möjligt att få sådana tjänster som produceras av ett affärsverk i den personliga budgeten. SAMS anser att detta är problematiskt. Vi anser att valfriheten begränsas om personen inte kan inkludera tjänster från affärsverket. Den nuvarande formuleringen lämnar utrymme för tolkning. Det är oklart om en person som valt eller blivit tvungen att välja tjänster från affärsverket kan för sina övriga tjänster använda personlig budget. Tillräcklig personlig budget bör garanteras även då individen får en betydande del av tjänsterna producerade av affärsverket. Till exempel i fråga om boendeservice finns faran att inte tillräckliga resurser kvarstår i den personliga budgeten.

Vi är oroliga för de offentliga tjänsterna. Till en början är det sannolikt att många väljer personlig budgetering och inkluderar tjänster från den privata marknaden. Landskapet måste ändå ha beredskap att erbjuda service för personer som inte uppfyller kriterierna eller som väljer att ta sin service från affärsverket. Det offentliga är tvunget att kanalisera ekonomiska resurser både

till det offentliga och det privata. Det finns en risk att de offentliga tjänsterna försvagas, eftersom affärsverket inte har samma kunskaper och resurser att allokera på till exempel marknadsföring.

SAMS anser att tjänster som produceras av affärsverket också kan ingå i den personliga budgeten.

De språkliga rättigheterna (§41)

SAMS konstaterar att regeringens proposition till den del som gäller att tillgodose de språkliga rättigheterna är svag och den medför i praktiken att de finsk- och svenskspråkiga invånarna ställs i en ojämlik position. I ett landskap med en procentuellt sett liten svenskspråkig befolkningsgrupp, är risken stor att det inte finns tjänster som tillhandahålls mot personlig budget att tillgå på svenska, varmed kunden istället kan få svenskspråkig service endast av affärsverket. På så sätt begränsas den svenskspråkiga kundens valfrihet väsentligt i jämförelse med den finskspråkiga kunden.

SAMS anser att §41 bör ha en skrivning som tryggar de grundlagsenliga språkliga rättigheterna och som garanterar jämlika möjligheter till valfrihet.

Några ytterligare kommentarer

Den expertkunskap (expert- och utvecklingsenhet inom specialomsorgen) som Kårkulla samkommun i dag besitter bör även i framtiden tryggas. SAMS motsätter sig dock en centraliserad lösning utgående från Kårkulla samkommun. Om centraliseringen baserar sig på Kårkullas verksamhet så blir servicepaletten begränsad. Kårkulla kan inte erbjuda individuella tjänster enligt den nuvarande handikappservicelagen. Kårkulla erbjuder nu service främst för personer med intellektuella funktionsnedsättningar (1300 personer). Det finns ca 45 000 personer som är i behov av någon form av funktionshinderservice på svenska.

En centralisering till Kårkulla skulle betyda en risk att personer med intellektuella funktionsnedsättningar automatiskt slussas till Kårkullas tjänster, vilket betyder att deras faktiska valmöjligheter begränsas. Det är inte acceptabelt. Enligt FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska utgångspunkten vara individens behov och inte diagnosen. Samtidigt pågår sammanslagningen av funktionshinderlagarna, vilket är ett led i att harmonisera lagstiftningen för personer med funktionsnedsättningar.

SAMS anser att vård och service på svenska för personer med funktionsnedsättning som har svenska som modersmål bör garanteras. Samtidigt bör man se till att valfriheten förverkligas på

lika villkor utan att det skapas monopoliserade verksamhetsorganisatörer och/eller producenter. Vi understöder även etablerande av ett nationellt centrum för koordinering, stöd och utveckling för de svenskspråkiga tjänsterna inom social- och hälsovård (§36 mom 4 i lagen om ordnande av social och hälsovård).

I Helsingfors den 15 maj 2018

SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf

ANNA CALDÉN
Anna Caldén
Ordförande

NINA AF HÄLLSTRÖM
Nina af Hällström
Verksamhetsledare

Sakkunniga: Marica Nordman jur.mag, juridiskt ombud
Elias Vartio, pol.mag, juridiskt ombud